

[KOPCZYŻNA *sb f*

kopczyżna [*w znac. 1. i wyjątkowo 2.*], **kapczyżna** [*tylko w znac. 2.*].

Teksty nie oznaczają ó; a jasne.

sg *N* kopczyżna. ◇ *G* kopczyżny, kopczyżn(e)j. ◇ *A* kapczyżnę.

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVIII w.: kapszczyżna.

1. *Wynagrodzenie za uprawę roli w postaci określonej części zbiorów, liczonej w kopach zboża: Anno 1562 ibidem kopczyżna vendita fuit flor. 7. InwBiskPozn 29.*

Wyrażenie przyimkowe: »z kopczyżny (a. ex kopczyżna)« = za kopczyżnę: Ibidem in Schamaszevo sunt agri deserti, qui coluntur a cmethonibus z kopczyżney alias z trzeciey kopy. InwBiskPozn 29; Reliquae portiones coluntur a cmethonibus ex kopczyżna, sed paucae. InwBiskPozn 31; á od włoki káżdey puftey/ y tey zwłáfczáz/ ktorey by do folwárku zdawná/ to ieft/ przed tą confitucią nie przyłáczjł/ ále iá dał [szlachcie] z trzecizny álbo z kopczyżny oráć/ álbo iá ná infzy pożytek obroćił/ [...] z tákowej káždy będzie powinien dáwać po groszy dzieięści. Rátáie/ káždy z nich ktorzy z kopczyżny orzá/ káždy powinien dáć po złotemu iednemu z pługá. Konst 1581/203 (Linde); Jest tam pusty ślad 1 rolej, który z kopczyżny kmiecie orzá, czwartą kopę panu dawają LustrWpol I 134, I 133, 134.

2. *Oplata od warzenia i (lub) sprzedaży trunków w Wielkim Księstwie Litewskim, płacona w kopach groszy: także z morgów, z prętów, z kapczyżny, mostowego [...] uczyni ... lit. kop 196/34/2 3/4 LustrPodl 87.*

Zwroty: »kapczyżnę brać«: o który czynsz [mieszczanie] prawują się z JMP trockim, który [...] podatek z ról i kapczyżnę brać od nich chce LustrPodl 12.

»dawać, płacić kapczyżnę, kapczyżny [(po) ile], od, z kapczyżny« [szyk zmienny]: a także też od kapczyżny [mieszczanie] nie winni dawać jedno od waru piwa po 4 gr polskie LustrPodl 12; Płaci káždy z nich [karczem] kapczyżny od piwa po gr lit. 60 LustrPodl 20; Jest karczma 1, której także Żyd arenduje. Dawają z niej kopczyżnej przez rok gr lit. 60 LustrPodl 25, 18, 31, 111.

Wyrażenie: »kapczyżna gorzałczana«: Za pomierne, ważne i karczmy albo kapczyżnę gorzałczaną płacą wedle listu KJM lit. kop 13 LustrPodl 30.

[Nazwa prawdopodobnie od „kopa groszy” (wariant kapczyżna związany z akaniem na podłożu białoruskim); nie wykluczona jednak etymologia od „kapać”, w związku z destylacją alkoholu (wariant kopczyżna byłby wtórnym nawiązaniem do „kopa”)].